

Reactie VNG, IPO en UvW op beleidsvoornemens schatkistbankieren

Dank voor het voorleggen van deze beleidsvoornemens en de achterliggende documentatie van jullie onderzoek naar het functioneren van het schatkistbankieren. Graag geven wij jullie als VNG, IPO en UvW ons gezamenlijke gezichtspunt op deze beleidsvoornemens mee.

Voordat wij op de inhoud ingaan, wijzen wij als eerste op de Code interbestuurlijke verhoudingen, waarin termijnen zijn opgenomen voor het formuleren van een reactie van de vertegenwoordigers van de decentrale overheden op dergelijke beleidsvoornemens. De reactietermijn van 5 werkdagen die jullie stellen, komt niet overeen met wat in de Code is afgesproken. Als tweede wijzen wij op de door de Ministerraad in januari 2023 vastgestelde Uitvoerbaarheidstoets Decentrale Overheden (UDO). Conform de UDO moet het ministerie van Financiën de koepels van decentrale overheden in een zo vroeg mogelijk stadium bij nieuwe beleidsvoornemens betrekken. Wij gaan ervan uit dat wij om invulling aan de UDO te geven als bestuurlijke partners betrokken worden in het aangekondigde nader onderzoek naar de wenselijkheid van de geschetste beleidsvoornemens

Dan naar de inhoud. De geboden reactietermijn maakte het niet mogelijk de voorstellen afdoende te kunnen bestuderen voor een volwaardige reactie, maar we geven jullie graag een eerste reactie mee. Deze reactie laat onverlet dat we later uitgebreider op de inhoud reageren.

Gemeenten, provincies en waterschappen zijn autonome bestuurslagen binnen de Nederlandse overheid en gaan over hun eigen huishouding. Gegeven deze grondwettelijke positie nemen gemeenten, provincies en waterschappen als deelnemers aan het schatkistbankieren een bijzondere plaats in.

De VNG, het IPO en de UvW hebben destijds namens de gemeenten, provincies en waterschappen ingestemd met het schatkistbankieren op basis van bestuurlijke afspraken rond de invulling ervan. Deze bestuurlijke afspraken zijn later in wet- en regelgeving verankerd, zoals de Wet fido.

Het grote doel bij het maken van de bestuurlijke afspraken was verlaging van de te rapporteren EMU-schuld van Nederland aan de Europese Unie. Doordat gemeenten, provincies en waterschappen hun (tijdelijk) overtollige gelden bij de schatkist gingen parkeren, hoefde de staat zelf minder te lenen. Daarom is als eerste bestuurlijk afgesproken hetzelfde rentetarief te vergoeden als het rentetarief waartegen de staat geld leent op de geld- en kapitaalmarkt. Voor de rente op rekeningcourant tegoeden aangehouden in de schatkist is dit vervolgens geoperationaliseerd door hiervoor €ster te nemen.

Als tweede is bestuurlijk afgesproken om in het geval dat de staat tegen een negatieve rente geld leent op de geld- en/of kapitaalmarkt, dit niet door te vertalen naar de rentevergoeding voor het schatkistbankieren decentrale overheden. Voor het schatkistbankieren zou niet betaald hoeven worden. Het bracht daarbij al extra structurele kosten voor gemeenten, provincies en waterschappen met zich mee, die niet op grond van artikel 108 gemeentewet en de equivalenten voor de provincies en waterschappen zijn vergoed. Op grond van de bestuurlijke afspraken is in de wet- en regelgeving een bodemtarief voor het stallen van gelden bij de schatkist opgenomen van 0%.

Er is derhalve uitdrukkelijk voor de drie decentrale overheden op basis van bestuurlijke afspraken voor deze in de wet- en regelgeving vastgelegde ankers gekozen, om te voorkomen dat

de Nederlandse Staat met de rentevergoeding een kanaal in handen zou krijgen om geld van gemeenten, provincies en waterschappen af te romen.

De beleidsvoornemens die nu voorliggen, (DNB-)daggeldrente minus een 0,20% voor rekeningcouranttegoeden en het schrappen van het bodemtarief van 0% als vergoeding voor de gestalde gelden, staan haaks op de gemaakte bestuurlijke afspraken waaronder we hebben ingestemd met het inleveren van een deel van de autonome bevoegdheden van gemeenten, provincies en waterschappen. Autonomie is een moeilijk te beprijzen goed, maar in het kader van (lokale) democratie en zelfstandigheid van gemeenten, provincies en waterschappen van onschatbare waarde.

Wij zien nu dat de gemaakte bestuurlijke afspraken, de verankering daarvan in de wet- en regelgeving en het aspect van autonomie niet zijn meegewogen in de beleidsoverwegingen die ten grondslag liggen aan de beleidsvoornemens. Wij gaan er daarom zonder meer vanuit dat de eventueel - en in het onderzoek te betrekken - hieruit voortvloeiende negatieve effecten op de inkomsten van de decentrale overheden - zullen worden gecompenseerd door het Rijk.

Daarbij merken we op dat de rentekosten voor het ministerie van Financiën waarover in de rapportage wordt gesproken, veel lager zijn als daarvoor als referentiepunt de inleenrente wordt genomen waartegen de staat geld leent. Dat is in onze ogen voor de afweging het juiste referentiepunt. Het doel is verlaging van de EMU-schuld. Doordat decentrale overheden hun (tijdelijk) overtollige middelen stallen in de schatkist, hoeft de staat zelf minder te lenen op de geld- en kapitaalmarkt.

In het onderzoek worden ook naast de rentevergoedingen alleen de uitvoeringskosten van het agentschap betrokken. De extra uitvoeringskosten van gemeenten, provincies en waterschappen, die niet conform artikel 108 gemeentewet en de equivalenten voor provincies en waterschappen zijn gecompenseerd bij de invoering van het verplicht schatkistbankieren, blijven buiten beeld.

Het bevreemdt ons dat als beleidsoptie wordt voorgesteld om de vrijwillige deelnemers van het schatkistbankieren voordeliger te behandelen dan decentrale overheden waarvoor een verplichte deelname geldt. In dit kader vragen wij ons ook af waarom het afschaffen van het verplicht schatkistbankieren decentrale overheden niet als beleidsoptie voor het realiseren van besparingen een plaats heeft gekregen. De overheidsschuld is weer gedaald en al jaren laag.

De decentrale overheid zien, gegeven hun aparte autonome positie binnen het Nederlandse staatsbestel en de gemaakte bestuurlijke afspraken voorafgaand aan het toetreden tot het stelsel van schatkistbankieren, voldoende reden om de 0% bodemrente te handhaven en als referentiepunt voor de rentevergoeding voor de middelen die in rekeningcourant bij de schatkist worden aangehouden blijvend uit te gaan van €ster.

Uiteraard lichten wij onze reactie graag toe en worden we zoals gezegd graag betrokken in het vervolgtraject.